

VARİS: 3500 YILDAN BERİ BİLİNİYOR

Sağlıklı toplardamarlardaki kirli kan, kapakçıklar sayesinde tek yöne doğru temizlenmek üzere hareket eder. Damardaki kapakçıklar kapanarak kirli kanın ters yönde akmasını engeller. Varis nedeniyle genişleyen toplardamarların genişlemiş noktalarında, kapakçıklar iyi kapanamadığı için kirli kanın bir kısmı temizlenmeden yer çekimiyle aşağıya doğru akar. Bu nedenle bacak dokularında, kirli kan birikerek bacağın şişip genişlemesine neden olur. Bir süre sonra, genişleyen bacak damarları cilt altında görünmeye başlar. Ardından da morarma, kabarıklık, ağrı ve kaşıntı oluşur. Binlerce yıldır insanların bildiği bir hastalık olan varis hakkındaki ilk yazılı belge, Mısır'da M.Ö. 1550'de kaleme alınmış olan Eber Papirüsü'dür. Papirüs'te; "bacak damarlarının kıvrımlı, sert, düğümlü ve havayla şişirilmiş gibi kabarık olduğu durumlarda o damarlara müdahale etmeyin" uyarısı vardır. M.Ö. 300'lerde Hipokrat, varisli damarların ameliyat edilmemesini, genişleyen kısımlara iğne batırılıp bacağı baskı uygulanmasını önerdi. M.S. 40'larda A. C. Celsus, De Medicina adlı tıp ansiklopedisinde varis için ameliyatın uygun olduğunu açıkladı. Celsus, genişlemiş damarın olduğu bölgede küçük kesiler yapılmasını ve damarın kör bir kancayla çıkartılmasını önerdi. Bergamalı Doktor Oribasius'un M.S. 380'de varis için önerisi yine hastayı ameliyat etmektir. Cerrahinin atası olan Endülüs Emevileri dönemi doktorlarından El Zehravi, Kitab al-Tasrif adlı kitabında varisli damarların ameliyatla çıkartılma tekniğini en mükemmel şekilde anlatan doktordur. Genişlemiş damarların ameliyatla çıkartılmasına günümüzde flebektomi denilmektedir.

**Bacağına dolak sarmış
Doğu Romalı asker**

Varis çorabı=dolak adlı bacak bağı

Binlerce yıl önce, ordulardaki askerlerin günlerce yaya yürüdükten sonra varis sorunu yaşadığı biliniyordu. Varisten korunmak için ayak bileği ile diz arasına kumaş bantların sıkıca sarılmasının yararlı olduğu anlaşılınca, dolak denilen bir aksesuar ordularca kullanılmaya başlandı. İlk olarak hangi ordunun dolak kullandığı bilinmese de bazı kaynaklar dolakların Hititlere uzandığını belirtmektedir. Roma döneminde günlerce yürümek zorunda kalan askerlerin varisi önlemek için dolak sardığı biliniyor. Roma ve Bizans dönemlerinden kalan çok sayıda resimde, askerlerin bezden yapılmış dolak kullandıkları görülür. Vikinglerle ilgili çizimlerde de asker ve avcılarının bacakları dolaklı olarak resmedilmiştir. Bilindiği gibi varis çorapları, tedavi etmek amacıyla değil varisin ilerlemesini yavaşlatmak amacıyla kullanılır. Benzer şekilde, dolakların da varis oluşumunu yavaşlatıcı veya önleyici olarak kullanıldığı kabul ediliyor. Dolaklar, zamanla bazı toplumlarda yerel kıyafetin parçası olarak kullanıldı. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Anadolu'da ve bazı Avrupa ülkelerinde dolak, yerel kıyafetlerin bir parçasıydı. Türk askerleri de I. Dünya Savaşı sırasında bilek ve diz arasına dört parmak eninde dolak sarardı. Dolak, Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar ordumuzda üniformanın bir parçası olarak kaldı. Aynı dönemde; İngiliz, Avusturya-Macaristan, Çin, Belçika, Alman, Hollanda, Fransız, Japon, İtalyan ve ABD askerleri dolak kullandı. Bacakta görünür hale gelen her damar varis olmayabilir. Günümüzde varis, uzmanlar tarafından renkli dopler ultrason tekniğiyle teşhis edilip gerekli ise ameliyatla tedavi edilmektedir. Ameliyatsız varis tedavisinde; lazer, köpük veya sıvı skloroterapi teknikleri kullanılmaktadır.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü